

Тўғриси, «Мулоқот» журналі чоп этилишидан олдин, у қандай ҳолда чиққан, ўз ўқувчиларини топармикан, деган турли саволлар пайдо бўлган...

содий тараққиёт», ёзувчи ва драматург А. Иброҳимовнинг «Маданият ва миллий қиёфа», саяжатшунос Ф. Жураевнинг «Ўзбекча опера керамики»...

лаш бўлади, мушкуллари нисбатан осонлашмайди. Ахир, маданиятнинг бутун-бутун соҳалари очилмаган кўрғин бўлиб, мавзуси кутубхона...

— Мухтарам Боймирза Ҳайит! Энг, аввало, ўзингиз ҳақида батафсил сўзлаб берсангиз. Зеро, сиз тугилган юрда бу ҳақда тўла маълумотга эга эмасиз. Қолаверса, бу борада турли хил фикрлар юради...

этигиз, мен ўлимга ҳозирман дедим. Олмон офицери ҳайрон бўлди. «Ўхшаш эмасман», деди. Мен «йўқ, аҳудий эмасман, муслмон ва турк-ўзбекман», дедим. У икки қамчи урди...

«Биз маданиятчиликми? Қадимий, бой маданиятми? Меросхўрмиз, лекин маданиятчи эмасмиз. Ҳудуд зарурат туғилганда маданиятни либосдек кийиб-ечиб турамыз, ундан ортигига ҳафсаламиз етмайди. Отимиз улук, супрамиз қуруқ. Ал...

бет эллардаги билимдон сифатида таниганимни баён этган экансиз. Мен адабиёт тарихисини эмасман. Тарихийлик. Тарих ичга адабиёт руҳи ҳаётини муҳим бир қисми шаклида ҳам киради, бунинг учун тарих тадриқларида адабиётимизнинг яқин ўлчиқларида қўриқилла...

— Шахсият ҳақида батафсил сўзлаб бермоқ учун аввало, ҳаёт хотираларини эслашим керак бўлади. Аммо, бунгача саволларингиза қисқа бўлса-да жавоб беришим лозим. Чунки ёшанингиздек, ватанда мен ҳақида турли хабарлар тарқатилган. Мен, 1917 йилда, Октябрь инқилобидан бир ой кейин Қўқон мухторияти кулларига деҳқон оиласида туғилган эканман. Бир она (Робия) ва бир ота (Ҳайитмирза)нинг 15 фарзандидан 9-нчисман. Бошланғич мактабни Наманган ҳақонидан (кейин Уйчи ҳақонидан) Ерқурғон қишлоғида, ўрта мактабни Наманган шаҳрида, олий таълимни Тошкентда кура оладим.

1942 йилнинг киши. Асирларни икки олмон асир ити билан назорат этувчи бир олмон асир ошонига кириб: «сен итиларимга овқат тайёрлай олсанми?», деб сўради. Мен, албатта билармен, дедим. Фақат итиларингиз нималарни яхши ейдисиз, деб сўрадим. Булар ҳар кун лажмгўш этиди, деди. Менинг ухарим ошпаз бўлмагани бонс энди нима қиламан, деб ҳайрон бўлдим. Олмонга «гўшт, сабази, гуруч ва тоза ёғ келтиририги, аввал бунинг пиширмани, есалар унга қараб ҳаракат қиламан» дедим. Ҳўп, деди. Айтганларимни келтирди. Палов пиширди: Унинг итилар оқватни яхши ейдисиз. Ҳар кун палов қилардим: аввал ўзи ейдисиз керак эди, чунки итиларнинг заҳарланишидан қўрқар эди.

мэзрузалар ўқидим. Дунёнинг қайси мамлакатиде, чет юртларда туркистонликлар бўлишсалар у ерларда Туркистон миллий масалалари билан машғул бўлдим. Унинг натижасида кўп сонли дўстлар ҳам топдим. Ҳозир 1974 йилда ташкил этилган Туркистон Тадқиқотлари институтининг бошлиғи бўлиб, тадриқларида даъват этмоқдаман. Бизнинг ватандаги юртдошларимиз фикрларини очиб билдиришга, Гөрбачев жаюбарларини ошкоралик сибати куланасида имкон топ олдилар. Мен эса муҳожирилк ҳаётининг ачқич-чучук шароитлари ичида аввалроқ фикрларимни манбалар асосида илмий жиҳатдан ишонганимдан кейин, билдирши имкониятига эга бўла олдим.

«Ватан сизларнинг маънавий қабзи бағрачидир» деган жамиятчилик ҳақидаги ватанга қайтиш тўғриси 1940 йил 6 январдан бери мавжуддир, чунки 1939 йил 24 декабрда оташ аравага чиққанидан кейин ўш кунин Туркистон дёбридан айрилдим. Шундан бери ватанга қайтиш тўғрисида ҳам бир ақралаган эмасман. Ватанга қайтишим ҳам ўзимга ҳос бир саволи бор. Қайси шаклдаги ватанга қайтишим керак? Инсонлар инграгани билдирган ватанга келгиндиз дарёсиз хусусиятини билдирган ватанга келгиндиз тарғина эмас, узулқиса равишда чет ҳокимият астида яшагача мажбур бўлган ватанга бораёйми ёки мустақил ва озод ватанга бораёйми? Қаноатимча, мен мустақил ва озод ватанга қайтиб боришимни истайман. Бу қарорим, меннинг ёшдонимнинг бўлишим билан парчасидир. Қафсдан қутулган қўш яна қафас ичига киришни ҳавас қиладим!»

— Ушуга қайтиш тўғриси 1940 йил 6 январдан бери мавжуддир, чунки 1939 йил 24 декабрда оташ аравага чиққанидан кейин ўш кунин Туркистон дёбридан айрилдим. Шундан бери ватанга қайтиш тўғрисида ҳам бир ақралаган эмасман. Ватанга қайтишим ҳам ўзимга ҳос бир саволи бор. Қайси шаклдаги ватанга қайтишим керак? Инсонлар инграгани билдирган ватанга келгиндиз тарғина эмас, узулқиса равишда чет ҳокимият астида яшагача мажбур бўлган ватанга бораёйми ёки мустақил ва озод ватанга бораёйми? Қаноатимча, мен мустақил ва озод ватанга қайтиб боришимни истайман. Бу қарорим, меннинг ёшдонимнинг бўлишим билан парчасидир. Қафсдан қутулган қўш яна қафас ичига киришни ҳавас қиладим!»

«Ватан сизларнинг маънавий қабзи бағрачидир» деган жамиятчилик ҳақидаги ватанга қайтиш тўғриси 1940 йил 6 январдан бери мавжуддир, чунки 1939 йил 24 декабрда оташ аравага чиққанидан кейин ўш кунин Туркистон дёбридан айрилдим. Шундан бери ватанга қайтиш тўғрисида ҳам бир ақралаган эмасман. Ватанга қайтишим ҳам ўзимга ҳос бир саволи бор. Қайси шаклдаги ватанга қайтишим керак? Инсонлар инграгани билдирган ватанга келгиндиз тарғина эмас, узулқиса равишда чет ҳокимият астида яшагача мажбур бўлган ватанга бораёйми ёки мустақил ва озод ватанга бораёйми? Қаноатимча, мен мустақил ва озод ватанга қайтиб боришимни истайман. Бу қарорим, меннинг ёшдонимнинг бўлишим билан парчасидир. Қафсдан қутулган қўш яна қафас ичига киришни ҳавас қиладим!»

«Ватан сизларнинг маънавий қабзи бағрачидир» деган жамиятчилик ҳақидаги ватанга қайтиш тўғриси 1940 йил 6 январдан бери мавжуддир, чунки 1939 йил 24 декабрда оташ аравага чиққанидан кейин ўш кунин Туркистон дёбридан айрилдим. Шундан бери ватанга қайтиш тўғрисида ҳам бир ақралаган эмасман. Ватанга қайтишим ҳам ўзимга ҳос бир саволи бор. Қайси шаклдаги ватанга қайтишим керак? Инсонлар инграгани билдирган ватанга келгиндиз тарғина эмас, узулқиса равишда чет ҳокимият астида яшагача мажбур бўлган ватанга бораёйми ёки мустақил ва озод ватанга бораёйми? Қаноатимча, мен мустақил ва озод ватанга қайтиб боришимни истайман. Бу қарорим, меннинг ёшдонимнинг бўлишим билан парчасидир. Қафсдан қутулган қўш яна қафас ичига киришни ҳавас қиладим!»

«Ватан сизларнинг маънавий қабзи бағрачидир» деган жамиятчилик ҳақидаги ватанга қайтиш тўғриси 1940 йил 6 январдан бери мавжуддир, чунки 1939 йил 24 декабрда оташ аравага чиққанидан кейин ўш кунин Туркистон дёбридан айрилдим. Шундан бери ватанга қайтиш тўғрисида ҳам бир ақралаган эмасман. Ватанга қайтишим ҳам ўзимга ҳос бир саволи бор. Қайси шаклдаги ватанга қайтишим керак? Инсонлар инграгани билдирган ватанга келгиндиз тарғина эмас, узулқиса равишда чет ҳокимият астида яшагача мажбур бўлган ватанга бораёйми ёки мустақил ва озод ватанга бораёйми? Қаноатимча, мен мустақил ва озод ватанга қайтиб боришимни истайман. Бу қарорим, меннинг ёшдонимнинг бўлишим билан парчасидир. Қафсдан қутулган қўш яна қафас ичига киришни ҳавас қиладим!»

«Ватан сизларнинг маънавий қабзи бағрачидир» деган жамиятчилик ҳақидаги ватанга қайтиш тўғриси 1940 йил 6 январдан бери мавжуддир, чунки 1939 йил 24 декабрда оташ аравага чиққанидан кейин ўш кунин Туркистон дёбридан айрилдим. Шундан бери ватанга қайтиш тўғрисида ҳам бир ақралаган эмасман. Ватанга қайтишим ҳам ўзимга ҳос бир саволи бор. Қайси шаклдаги ватанга қайтишим керак? Инсонлар инграгани билдирган ватанга келгиндиз тарғина эмас, узулқиса равишда чет ҳокимият астида яшагача мажбур бўлган ватанга бораёйми ёки мустақил ва озод ватанга бораёйми? Қаноатимча, мен мустақил ва озод ватанга қайтиб боришимни истайман. Бу қарорим, меннинг ёшдонимнинг бўлишим билан парчасидир. Қафсдан қутулган қўш яна қафас ичига киришни ҳавас қиладим!»

«Ватан сизларнинг маънавий қабзи бағрачидир» деган жамиятчилик ҳақидаги ватанга қайтиш тўғриси 1940 йил 6 январдан бери мавжуддир, чунки 1939 йил 24 декабрда оташ аравага чиққанидан кейин ўш кунин Туркистон дёбридан айрилдим. Шундан бери ватанга қайтиш тўғрисида ҳам бир ақралаган эмасман. Ватанга қайтишим ҳам ўзимга ҳос бир саволи бор. Қайси шаклдаги ватанга қайтишим керак? Инсонлар инграгани билдирган ватанга келгиндиз тарғина эмас, узулқиса равишда чет ҳокимият астида яшагача мажбур бўлган ватанга бораёйми ёки мустақил ва озод ватанга бораёйми? Қаноатимча, мен мустақил ва озод ватанга қайтиб боришимни истайман. Бу қарорим, меннинг ёшдонимнинг бўлишим билан парчасидир. Қафсдан қутулган қўш яна қафас ичига киришни ҳавас қиладим!»

«Ватан сизларнинг маънавий қабзи бағрачидир» деган жамиятчилик ҳақидаги ватанга қайтиш тўғриси 1940 йил 6 январдан бери мавжуддир, чунки 1939 йил 24 декабрда оташ аравага чиққанидан кейин ўш кунин Туркистон дёбридан айрилдим. Шундан бери ватанга қайтиш тўғрисида ҳам бир ақралаган эмасман. Ватанга қайтишим ҳам ўзимга ҳос бир саволи бор. Қайси шаклдаги ватанга қайтишим керак? Инсонлар инграгани билдирган ватанга келгиндиз тарғина эмас, узулқиса равишда чет ҳокимият астида яшагача мажбур бўлган ватанга бораёйми ёки мустақил ва озод ватанга бораёйми? Қаноатимча, мен мустақил ва озод ватанга қайтиб боришимни истайман. Бу қарорим, меннинг ёшдонимнинг бўлишим билан парчасидир. Қафсдан қутулган қўш яна қафас ичига киришни ҳавас қиладим!»

«Ватан сизларнинг маънавий қабзи бағрачидир» деган жамиятчилик ҳақидаги ватанга қайтиш тўғриси 1940 йил 6 январдан бери мавжуддир, чунки 1939 йил 24 декабрда оташ аравага чиққанидан кейин ўш кунин Туркистон дёбридан айрилдим. Шундан бери ватанга қайтиш тўғрисида ҳам бир ақралаган эмасман. Ватанга қайтишим ҳам ўзимга ҳос бир саволи бор. Қайси шаклдаги ватанга қайтишим керак? Инсонлар инграгани билдирган ватанга келгиндиз тарғина эмас, узулқиса равишда чет ҳокимият астида яшагача мажбур бўлган ватанга бораёйми ёки мустақил ва озод ватанга бораёйми? Қаноатимча, мен мустақил ва озод ватанга қайтиб боришимни истайман. Бу қарорим, меннинг ёшдонимнинг бўлишим билан парчасидир. Қафсдан қутулган қўш яна қафас ичига киришни ҳавас қиладим!»

